

PUOLUSTUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 5/2007 vp

Valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta Afganistanin ISAF-operaatioon, Suomen osallistumisesta EU:n sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa (EUFOR TCHAD/RCA) sekä sotilasosaston asettamisesta korkeaan valmiuteen osana Ruotsin, Suomen, Viron, Irlannin ja Norjan muodostaman EU:n taisteluosaston valmiusvuoroa 1.1.—30.6.2008

Ulkoasiainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 13 päivänä marraskuuta 2007 lähettäessään valtioneuvoston selonteon Suomen osallistumisesta Afganistanin ISAF-operaatioon, Suomen osallistumisesta EU:n sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa (EUFOR TCHAD/RCA) sekä sotilasosaston asettamisesta korkeaan valmiuteen osana Ruotsin, Suomen, Viron, Irlannin ja Norjan muodostaman EU:n taisteluosaston valmiusvuoroa 1.1.—30.6.2008 (VNS 2/2007 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi ulkoasiainvaliokuntaan samalla määrännyt, että

puolustusvaliokunnan on annettava asiasta lausunto ulkoasiainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- puolustusministeri Jyri Häkämies
- yksikön johtaja Mari Eteläpää, puolustusministeriö
- eversti Esa Pulkkinen, Pääesikunta
- kansainvälisten asioiden valtiosihteeri Esko Hamilo, valtioneuvoston kanslia
- osastopäällikkö Pilvi-Sisko Vierros, ulkoasiainministeriö.

VALTIONEUVOSTON SELONTEKO

Valtioneuvosto antaa eduskunnalle sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain (211/2006) 3 §:n 1 ja 3 momentin mukaisen selonteon.

Selonteko käsittelee Suomen osallistumista ISAF-operaatioon Afganistanissa. Uutena elementtinä esillä on osallistuminen Afganistanin

asevoimien kouluttamiseen ja varustamiseen. Esillä on Suomen osallistuminen ISAFin operatiivisiin ohjaus- ja yhteydenpitoryhmiin (OMLT, Operational Mentoring and Liaison Teams) vuoden 2008 aikana. Suomi selvittää myös PRT-osallistumisen vahvistamista. Yhte-

nä vaihtoehtona tullaan selvittämään toiminnan laajentamista PRT-johtovastuutehtävän vuorotetun osalta. Suomi on käynnistänyt asiassa keskustelut yhteistyökumppaniensa kanssa. Hallitus on valmistelemassa selvitystä, jossa tarkastellaan kokonaisvaltaisesti Suomen osallistumista Afganistanin tukemiseen ja jälleenrakentamiseen.

Selonteossa käsitellään lisäksi Suomen osallistumista EU:n sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa (EUFOR TCHAD/RCA). Operaation tarkoituksena on tukea Darfurin lähialueen humanitaarisen ja turvallisuustilanteen parantamista ja edellytysten luomista pakolaisten paluulle ja jälleenrakennukselle. EU-operaatio tukee alueella YK:n toimintaa (MINURCAT) ja osaltaan Darfurissa toteutettavan laajan YK:n ja AU:n yhteisoperaation (UNAMID) tavoitteita. Suomi suunnittelee suojausjoukkueen ja tarvittavien tukki- ja huoltoelementtien sekä 2—4 esikuntaup-

seerin lähettämistä EUFOR TCHAD/RCA -operaatioon. Operaatio on tarkoitus käynnistää maraskuun aikana.

Selonteossa käsitellään lisäksi sotilasosaston asettamista korkeaan valmiuteen osana Ruotsin, Suomen, Viron, Irlannin ja Norjan muodostaman EU:n taisteluosaston valmiusvuoroa 1.1.—30.6.2008.

Suomi valmistautuu osallistumaan kahteen valmiusvuoroon EU:n taisteluosastoissa vuonna 2011. Osana pyrkimystä vahvistaa nopean toiminnan kriisinhallintakykyä Suomi osallistuu myös Naton nopean toiminnan joukkojen (NRF, Nato Response Force) harjoitustoimintaan ja on ilmaissut harkitsevansa myönteisesti Naton kumppanimaille tarjoamaa mahdollisuutta osallistua NRF:ää täydentävään toimintaan. Tarkoitus on jatkaa valmisteluja ja selvityksiä Suomen mahdollisesta osallistumisesta NRF-konseptin kehitys huomioiden ja tehdä lopullinen linjaus myöhemmin.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Yleisarvio selonteosta

Valtioneuvoston selonteossa eduskunnalle käsitellään samanaikaisesti kolmea erillistä sotilaallista kriisinhallintaa koskevaa asiakokonaisuutta. Saadun selvityksen mukaan yhden selonteon mallia ovat puoltaneet paitsi aikataulusyyt myös tavoite antaa eduskunnalle mahdollisuus kriisinhallintakysymysten kokonaisvaltaiseen käsittelyyn. Puolustusvaliokunta ymmärtää nämä perusteet, mutta ei näe jatkossa mielekkäänä toisistaan riippumattomien sotilaallisten kriisinhallintakysymysten käsittelyä samassa selonteossa.

Valiokunta huomauttaa, että erityisesti EU:n taisteluosaston asettamista korkeaan valmiuteen koskeva selonteko tulee käsitellä omana selontekonaan sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain (211/2006) mukaisesti. Taisteluosastoa koskeva selonteko on kyseisen lain 3 §:n 3 momentin mukaan pääsääntöisesti ainoa mahdollisuus kuulla koko eduskuntaa. Mahdollisen taistelu-

osasto-operaation konkretisoituessa kuultaisiin eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa. Puolustusvaliokunta huomauttaa tässä yhteydessä, että hallituksen on annettava uusi tai täydentävä selonteko eduskunnalle operaation luonteen niin vaatiessa ja aikataulun sen mahdollistaessa.

Selonteossa on pyritty arvioimaan, millaisia kustannuksia kolme selonteossa kuvattua kriisinhallintakokonaisuutta tulevat Suomelle aiheuttamaan. Selonteossa todetaan, että kaikki arvioidut kustannukset pystytään kattamaan nykyisten määrärahakehysten puitteissa. ISAF-operaation osalta, jossa suomalaisjoukot ovat olleet mukana vuodesta 2002, pystytään valiokunnan mielestä realistisesti arvioimaan, millaisia kustannuksia mahdolliset lisäpanostukset tulevat vaatimaan.

Tshadin operaatioon osallistumisen 50—60 sotilaalla on selonteossa arvioitu maksavan noin 14,1 miljoonaa euroa, josta ulkoasiainministeriön pääluokasta maksetaan 4,6 miljoonaa puolustusministeriön osuuden ollessa 9,5 miljoonaa

euroa. Lisäksi Suomi maksaa operaation yhteisistä kuluista 1,46 miljoonaa euroa. Tätäkin arviota voitaneen pitää realistisena, sillä Suomella on muun muassa kokemusta UNMEE (Etiopia/Eritrea)- ja UNTAG (Namibia) -operaatioihin osallistumisesta Afrikassa. UNMEE-operaatiossa Suomella oli vuosina 2003—2004 jalkaväkikomppania.

Pohjoismaisen taisteluosaston 221 sotilaan vahvuisen suomalaisjoukon mahdolliseksi operaatiokustannuksiksi on arvioitu yhteensä 10 miljoonaa euroa ulko- ja puolustusministeriön pääluokassa. Lisäksi pelkkä valmiudessa oleminen maksaa 5 miljoonaa euroa.

Puolustusvaliokunta ei pidä pohjoismaisen taisteluosaston suomalaisjoukon 10 miljoonan euron operaatiokustannusarviota realistisena viitaten Tshadin-operaation 4 kertaa pienemmän suomalaisjoukon 15 miljoonan euron operaatiokustannusarvioon. Valiokunta ilmaisee tässä yhteydessä huolensa siitä, että sotilaallisen kriisinhallinnan kustannukset ovat operaatioiden vaativuuden kasvaessa ja nopean toiminnan joukkoihin osallistumisen takia selkeällä kasvukäyrällä. Sotilaallisen kriisinhallintaosallistumisen nykyinen noin 100 miljoonan euron vuosittainen kustannustaso perustuu vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon linjauksiin. Puolustusvaliokunta katsoo, ettei Suomen tulisi sotilaallisessa kriisinhallintaosallistumisessa ylittää 100 miljoonan euron tasoa. Jos tuo taso tilapäisesti ylittyy, tulee varmistaa, ettei ylitys kohdistu kansallisen puolustuksen resursointiin. Valiokunta huomauttaa lopuksi, että vuoden 2008 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa Suomen kriisinhallintaosallistumisen kokonaistaso tulee joka tapauksessa arvioitavaksi.

Yksityiskohtaiset perustelut

Afganistan

Kansainvälisen yhteisön toimet Afganistanissa. Selonteon mukaan kansainvälinen yhteisö käy Afganistanissa terrorisminvastaista taistelua YK-mandaatilla ja osallistuu samalla yhteiskunnan rakentamiseen, vakauttamiseen sekä demok-

raattisten instituutioiden toiminnan kehittämiseen. Selonteossa todetaan, että Afganistanin taloudellista ja poliittista kehitystä heikentää laajamittainen korruptio, huumetalous ja sotilaallinen toiminta afgaaniviranomaisia ja maassa toimivia kansainvälisiä kriisinhallintajoukkoja kohtaan. Valiokunta huomauttaa, että merkittävistä haasteista huolimatta 5 vuodessa on saatu aikaan myös merkittävää positiivista kehitystä. Ihmisoikeustilanne on kehittynyt positiiviseen suuntaan, naisten asema on kohentunut ja tyttöjen koulunkäyntimahdollisuudet ovat parantuneet.

Valiokunta toteaa, että Afganistanin yhteiskunnan tukeminen on pitkäkestoinen hanke, jossa koko kansainvälisen yhteisön tulee olla mukana. Sotilaallisesti Afganistanin tilannetta ei ole mahdollista ratkaista, mutta YK:n mandaatilla toimivien ISAF-joukkojen läsnäolo maassa on välttämätöntä turvallisen toimintaympäristön luomiseksi muille toimijoille. Valiokunta korostaa Afganistanin vakauttamisessa myös poliittisen neuvotteluprosessin tärkeyttä keskushallinnon ja sitä vastustavien tahojen kanssa.

Yhteistyö eri toimijoiden — erityisesti YK:n, Naton ja EU:n — kesken sekä kokonaisvaltaiseen kriisinhallintaan kuuluvien sotilaallisten ja siviilikeinojen tehokas koordinaatio on ainoa tapa edesauttaa Afganistanin kehitystä kohti normaalia yhteiskuntaa. Valiokunta pitää tärkeänä sekä siviilikriisinhallinnan että kehitysyhteistyöhankkeiden kohdentamista Afganistaniin. Tämä tehostaisi osaltaan myös suomalaisjoukkojen toimintaedellytyksiä pohjoisella alueella. Saadun selvityksen mukaan kehitysyhteistyöresurssien käyttöä koskeva osio sisällytetään eduskunnalle myöhemmin annettavaan Afganistan-selvitykseen.

ISAF-operaatio. Nato-johtoiseen ISAF-operaatioon osallistuu 40 maata, ja sen vahvuus on noin 40 000 henkeä. Naton ulkopuolisia osanottajamaita on 15, ja operaation kokonaisvahvuudesta unionimaista tulee noin puolet. Suomen nykyinen ISAF-kontribuutio on noin 100 henkeä. Joukot keskitettiin kokonaisuudessaan Mazar-i-Sharifiin helmikuussa 2007. Puolustusvaliokun-

ta pitää suomalaisjoukon keskittämistä vain yhteen paikkaan toiminnallisista ja huollollisista syistä järkevänä ratkaisuna.

Saadun selvityksen mukaan Afganistanin turvallisuustilanne on jatkunut haastavana. Turvallisuustilanne pohjoisessa on kuitenkin koko ajan ollut etelää huomattavasti parempi. Asiantuntijoiden mukaan järjestäytynyt rikollisuus on yksi suurimmista turvallisuusongelmista pohjoisella alueella. Myös pohjoisessa on yhä suuremmassa mittakaavassa otettu käyttöön epäsymmetrisiä keinoja, kuten tienvarsipommeja ISAF-joukkoja vastaan. Valiokunta ilmaisee huolensa tästä kehityksestä ja näkee ISAFin korkean riskitason operaatioksi. Tappioiden minimoimiseksi joukkojen koulutukseen, toimintatapoihin ja oma-suojakykyyn on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Asiantuntijakuulemisissa kävi ilmi, että Etelä-Afganistanin ISAF-toiminnassa on kyse pitkälti taistelutoiminnasta, ei niinkään kriisinhallinnasta. Siellä toimivat Nato-maat ovat kärsineet huomattavia tappioita, mikä on johtanut kiivaaseen keskusteluun sotilasliiton sisällä tasapuolisesta taakanjaosta. Monella Nato-maalla on maantieteellisiä kansallisia rajoituksia joukkojen toimimisesta vain Pohjois-Afganistanissa. Myös Suomi on rajannut oman joukkonsa toimialueeksi pohjoisen. Suomi toimii Saksan johtamalla pohjoisella komentoalueella yhdessä muun muassa Ruotsin ja Norjan kanssa. Puolustusvaliokunta pitää keskittymistä Pohjois-Afganistaniin oikeana ratkaisuna turvallisuusnäkökohtien takia mutta myös sen vuoksi, että siellä on olemassa konkreettiset toimintaedellytykset suomalaisjoukolle. Lisäksi kokemukset toimimisesta Saksan ja muiden Pohjoismaiden kanssa samalla operaatioalueella ovat jälleen kerran olleet myönteisiä, ja Suomi on pystynyt turvautumaan esimerkiksi lääkintäevakuoinnin järjestämisessä ilmaitse näiden maiden tukeen.

Operatiiviset ohjaus- ja yhteydenpitoryhmät. Selonteossa todetaan, että lähtökohtana on Suomen osallistumistason säilyttäminen nykytasolla lähivuosien aikana. Uutena elementtinä esitetään osallistumista Afganistanin asevoimien koulutukseen ja varustamiseen. Saadun selvityk-

sen mukaan Afganistanin kansallisen armeijan tukeminen ja kouluttaminen on yksi keskeisistä keinoista, joilla vastuuta vakaan turvallisuusympäristön luomisesta voitaisiin asteittain siirtää afgaaneille. Selonteon mukaan operatiiviset ohjaus- ja yhteydenpitoryhmät (OMLT, Operational Mentoring and Liaison Team) ovat Afganistanin kansallisen armeijan kouluttamisen tärkein yksittäinen väline. Kyseisten ryhmien vahvuus on noin 20 sotilasta, ja ne tukevat ja kouluttavat afgaaniarmeijan henkilöstöä sen organisaation kaikilla tasoilla. Ryhmät voivat olla joko kansallisia tai monikansallisia. Konsepti on joustava ja mahdollistaa erityyppisen osallistumisen afgaaniarmeijan tukemiseen ja kouluttamiseen.

Saadun selvityksen mukaan vuoden 2007 loppupuolella Suomi lähettää puolustusvoimien asiantuntijoita selvittämään mahdollisuuksia osallistua OMLT-toimintaan Saksan, Ruotsin ja Norjan kanssa. Tavoitteena on käynnistää toiminta noin 10 henkilön lisäpanostuksella vuoden 2008 aikana.

Valiokunta huomauttaa, että OMLT-toiminta mahdollistaa ISAF-kouluttajien osallistumisen myös afgaaniarmeijan operatiiviseen toimintaan. Saadun selvityksen mukaan tällaista toimintaa on ollut ja tulee olemaan erityisesti etelässä. Pohjoisessa todennäköisyys kouluttajien osallistumiselle sotilasoperaatioihin on pieni, mutta valiokunta pitää tärkeänä maantieteellisen rajauksen lisäksi myös tiukkojen toiminnallisten reunaehtojen asettamista Suomen OMLT-osallistumiselle. Suomelle luontevaa osallistumista konseptin puitteissa voisi olla esikuntatasaolla tapahtuva opetus sekä koulutus varuskunnissa.

Mahdollinen johtovastuu alueellisesta jälleenrakennusjoukosta. Selonteossa todetaan, että Suomi selvittää OMLT-osallistumisen lisäksi myös mahdollista PRT-osallistumisen vahvistamista (Provincial Reconstruction Team, PRT). Yhtenä vaihtoehtona on toiminnan laajentaminen PRT-johtovastuun suuntaan. Asiantuntijakuulemisissa kävi ilmi, että PRT-johtovastuurooli on sotilaallisesti vaativa ja tarkoittaa käytännössä 50—100 suomalaissotilaan lisäpanosta

nykyiseen ISAF-kontribuutioon sekä myös merkittävää rahallista lisäpanostusta. Selonteossa todetaan, että PRT-johtovaltio ottaa käytännössä hoitaakseen PRT-toimintojen ohella yleisen vastuun alueen kokonaistilanteesta toimien keskushallinnon ja ISAFin edustajana. Valiokunta kyseenalaistaa näkemyksen siitä, että PRT-johtovaltiolla olisi mandaatti toimia keskushallinnon alueellisena edustajana.

Saadun selvityksen mukaan nyt käsitellyssä olevalla selonteolla ei haeta mandaattia PRT-johtovastuun ottamiseen tai PRT-osallistumisen vahvistamiseen nykyisestä. Puolustusvaliokunta pitää välttämättömänä, että koko eduskuntaa kuullaan uudestaan selonteon muodossa harkittaessa mahdollisia PRT-lisäpanostuksia ISAF-operaatioon.

Pohjoismainen taisteluosasto

Selonteon näkökulma. Selonteossa on kuvattu EU:n taisteluosastokonseptin sisältöä, taisteluosaston luonnetta ja mahdollisia tehtäviä, suomalaisjoukon koostumusta sekä osaston lähettämisen taloudellisia vaikutuksia. Selonteko noudattelee siis samaa rakennetta ja on pitkälti myös samansisältöinen kuin marraskuussa 2006 eduskunnan käsitellyssä ollut selonteko koskien Saksa—Hollanti—Suomi-osaston korkeaan valmiuteen asettamista.

Selonteossa ei oteta kantaa siihen, missä osastoja voitaisiin konkreettisesti käyttää. Selonteon mukaan taisteluosastoa käytettäessä kyseeseen voivat tulla niin sotilaalliset konfliktit, ennustamattomat ihmisen aiheuttamat kriisit tai luonnonkatastrofit. Lisäksi todetaan, että taisteluosastojen mahdollista käyttöä arvioitaessa on maantieteellisten arvioiden sijasta tarkoituksenmukaisempaa tarkastella unionin taisteluosastojen tarkoitusta, luonnetta ja mahdollisia tehtäviä sekä toimintamahdollisuuksia rajoittavia tekijöitä.

Valiokunta toteaa, että valittu lähestymistapa on ymmärrettävä, mutta ei täysin ongelmaton. Selontekoon valittua taisteluosastokonseptin sisällön kuvailuun keskittyvää lähestymistapaa puoltaa se, ettei unionin taisteluosastoja ole vielä käytetty missään. Konkreettisten operaatioko-

kemusten puuttuessa taisteluosastojen käyttämiseen ja konseptin toimivuuteen liittyviä kysymyksiä ei ole vielä voitu pohtia sen paremmin unioni- kuin kansallisella tasollakaan. Suomalaisjoukot ovat seuraavan kerran taisteluosastovalmiudessa vuonna 2011, jolloin päivystysvuoro on yhtäaikaaisesti kahdessa erillisessä osastossa. Tuohon ajankohtaan mennessä unioni on mahdollisesti taisteluosastoja jossain käyttänyt, ja nämä käyttökokemukset voidaan ottaa huomioon seuraavaa selontekoa laadittaessa vuonna 2010.

Pohjoismaisen taisteluosaston koulutus ja valmistautuminen operaatioon. Pohjoismaiseen taisteluosastoon kuuluu 5 maata. Taisteluosaston — jonka toiminnalliseen ytimeen kuuluu noin 1 500 sotilasta — monikansallistamiseen liittyy suuria haasteita. Saadun selvityksen mukaan intensiivisen harjoitusjakson kautta, johon kuuluu sekä kansallisia että monikansallisia yhteisharjoituksia, taisteluosastolle on saatu luotua haluttu toimintakyky. Valiokunnan näkemyksen mukaan yhteistoimintakykyä parantaa oleellisesti myös se seikka, että joukkoon kuuluvat maat ovat toimintakulttuuriltaan ja -ajattelultaan samanlaisia. Ruotsilla, Suomella, Norjalalla, Virolla ja Irlannilla on myös aiempaa kokemusta toimimisesta samoissa kriisinhallintaoperaatioissa.

Saadun selvityksen mukaan Ruotsi on tehnyt hyvää työtä pohjoismaisen taisteluosaston kehysvaltiona. Valiokunta toteaa, että kehysvaltirooli on Ruotsin puolustusvoimille suuri kansallinen ponnistus ja taisteluosaston toimintakykyiseksi saattamiseen on uhrattu huomattavia rahallisia resursseja ja yli 1 000 sotilaan henkilöstöpanos. Valiokunta näkee, että unionin taisteluosastokonsepti on Ruotsin puolustusvoimille selkeästi myös transformaatiotyökalu kehitettäessä joukkoja perinteisistä rauhanturvatehtävistä nopeaa toimintaa vaativiin operaatioihin.

Suomen osallistuminen unionin taisteluosastoihin. Valiokunta toteaa, että unionin taisteluosastokonseptin toteuttaminen on yksi keskeisistä hankkeista EU:n sotilaallisen kriisinhallintaky-

vyn edelleen kehittämisessä. Suomen mukanaolo kahdessa erillisessä taisteluosastossa on valiokunnan mielestä perusteltua. Taisteluosastosallistumisen kautta Suomi on konkreettisesti osoittanut vahvan tukensa EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämiseksi. Monikansallisesta vaativasta yhteistyöstä saadut kokemukset hyödyttävät valiokunnan mielestä myös kansallisen puolustuksen kehittämistä ja osoittavat muille unionimaille suomalaisjoukkojen korkean osaamistason. Valiokunta pitää hyvänä myös sitä, että taisteluosastokonseptin kautta Suomi on sotilaallisessa kriisinhallinnassa pystynyt laajentamaan yhteistyötä myös perinteisten yhteistyökumppanimaiden ulkopuolelle. Etenkin Saksa—Hollanti—Suomi-taisteluosastosta saadut kokemukset ovat saadun selvityksen mukaan tätä taustaa vasten arvokkaita.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan unionin taisteluosastoihin osallistumiseen liittyy kuitenkin se riski, että mielenkiinto konseptiä kohtaan hiipuu jäsenmaissa, mikäli valmiusvuorossa olevia taisteluosastoja ei operaatioihin lähetetä. Valiokunta toteaa, että unionin taisteluosastot ovat olleet täydessä operatiivisessa valmiudessa vasta tammikuusta 2007, joten konseptin tarkistaminen ei vielä ole ajankohtaista. Valiokunta huomauttaa lisäksi, ettei taisteluosastoille tule hakea tehtäviä, jotka eivät niille sovelu, vain sen takia, että konseptiä voitaisiin testata käytännössä.

Taisteluosastoihin hakeutunut suomalainen henkilöstö on saadun selvityksen mukaan erittäin motivoitunutta ja hakeutunut näihin osastoihin toimiakseen haastavissa, nopeaa toimintaa edellyttävissä operaatio-olosuhteissa tilanteen niin vaatiessa. Valiokunta pitää hyvänä, että taisteluosastoihin koulutettuja suomalaissotilaita pystytään kierrättämään valmiusvuoron päättymisen jälkeen muissa sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa, mikäli taisteluosastoperaatiota ei käynnistetä. Valiokunta huomauttaa, että käytännössä tällainen kierrätys ei kuitenkaan ole ongelmatonta, sillä taisteluosastosallistumisen vaatima koulutus- ja valmiusjakso on yli vuoden mittainen. Tällaisen ajanjakson jälkeen sitoutuminen muuhun kriisinhallintatoi-

mintaan on monen henkilön elämäntilanteen takia vaikeaa. Tärkeä kansallinen lisäpohdintaa vaativa kysymys on edellä mainitun lisäksi myös Suomen sotilaallisen kriisinhallintaosallistumisen kokonaispanoksen jakaminen nopean toiminnan joukkojen ja käynnissä olevien kriisinhallintaoperaatioiden kesken.

Yhteenvetona selonteon taisteluosastoa koskevasta osiosta valiokunta toteaa, että pohjoismaisen taisteluosaston saama koulutus ja varustus antavat hyvät toimintaedellytykset pohjoismaiselle osastolle kaikissa EU:n taisteluosastokonseptin mukaisissa tilanteissa.

EU-johtoinen Tshadin operaatio

Suomen osallistuminen ja operaation haasteet. Selonteon mukaan unionin Tshad-operaation käynnistämiseksi pyritään tukemaan YK:n ja Afrikan unionin toimia Darfurin kriisin ratkaisussa. YK:n turvallisuusneuvoston 25.9.2007 hyväksymän päätöslauselman mukaisesti Tshadin ja Keski-Afrikan tasavallan alueelle perustetaan monialainen kansainvälinen läsnäolo. Itäiseen Tshadiin ja Keski-Afrikan tasavallan koillisosiin perustettava EU-operaatio tulee olemaan enintään 4 000 rauhanturvaajan vahvuinen, ja sen kestoksi on määritetty enintään 12 kuukautta, jonka jälkeen YK:n on tarkoitus vastata operaation jatkosta. Suomen on tarkoitus osallistua operaatioon suojausjoukkueella ja tarvittavilla tuki- ja huoltoelementeillä sekä esikuntaupseereilla kokonaisvahvuuden ollessa noin 50—60 henkeä. Puolustusvaliokunta pitää hyvänä, että operaatiolla on selkeästi määritelty loppumisajankohta ja että suomalaisjoukot voidaan kotiuttaa 12 kuukauden ajanjakson jälkeen.

Saadun selvityksen mukaan Tshadin operaatiota voidaan pitää sotilaallisesti vaativana, mikä vuoksi myös hallitus päätyi selontekomenetelyyn eduskunnan informoimisessa. Operaation vaativuus aiheutuu ennen kaikkea turvallisuustilanteen haastavuudesta, operaatioalueen laajuudesta, huonosta infrastruktuurista, äärimmäisistä sääolosuhteista sekä terveysriskeistä. Itse toiminta paikan päällä on saadun selvityksen mukaan lähinnä poliisioperaation luontoista toimintaa ja passiivista voimannäyttöä. Vaikeat

olosuhteet asettavat joukon toiminnalle huollollisesti suuret haasteet. Operaation toteuttaminen edellyttääkin mittavaa helikopteri- ja kuljetuskonekapasiteettia, sillä lähin satama on operaatioalueelta 2 000 kilometrin päässä Kamerunissa. Maakuljetusten perillemeno kestää noin 2 viikkoa.

Saadun selvityksen mukaan unionimaat eivät vielä ole tarjonneet operaatioon yhtään helikopteria. Pulaa on myös huollollisesta tuesta sekä

tiedustelujoukoista. Valiokunta toteaa, että nämä puutteet — etenkin helikopterien puuttuminen — tulevat merkittävästi hidastamaan operaation käynnistämistä.

Lausunto

Lausuntonaan puolustusvaliokunta esittää,

että ulkoasiainvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 27 päivänä marraskuuta 2007

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Juha Korkea-aho /kesk
vpj. Olli Nepponen /kok
jäs. Thomas Blomqvist /r
Pekka Haavisto /vihr
Juha Hakola /kok
Hanna-Leena Hemming /kok
Reijo Kallio /sd
Inkeri Kerola /kesk

Jaakko Laakso /vas
Reijo Laitinen /sd
Juha Mieto /kesk
Lauri Oinonen /kesk
Reijo Paajanen /kok
Sirpa Paatero /sd
Sari Palm /kd
Eero Reijonen /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Yhdysvallat on jo pitempään painostanut Nato-liittolaisiaan lisäämään sotilaallista osallistumista Afganistanin sotaan. Yhdysvallat onkin saanut usealta Nato-maalta lupauksen lisätä sotilaidensa määrää Afganistanissa.

Yhdysvallat ja Nato ovat myös toivoneet, että muut Afganistanin operaatioon osallistuvat maat — ennen kaikkea Naton kumppanuusmaat — lisäävät sotilaallista panostusta ISAF-operaatiossa. Tämä toivomus on esitetty useampaan kertaan myös Suomelle.

Suomea on pyydetty ottamaan ns. johtovaltio-vastuu Afganistanissa ja lisäämään samalla tuntuvasti alueella olevien sotilaidensa määrää, aloittamaan osallistuminen Afganistanin armeijan ja poliisin kouluttamiseen ja luovuttamaan maan armeijalle sekä aseita että kalustoa.

Afganistanin tilanne on kärjistymässä ja yhteentötköt ovat ulottumassa myös maan niihin osiin, jotka aikaisemmin ovat olleet suhteellisen rauhallisia. Tämä koskee myös maan pohjoisosaa, jossa pääosa suomalaissotilaista toimii.

Keskeisenä syynä Afganistanin tilanteen kärjistymiseen on Yhdysvaltain liittolaisineen Irakissa käymä sota ja maan jatkuva miehitys, joka synnyttää kasvavaa vastarintaa myös Afganistanissa ja sen lähialueilla.

Suhteeton ja sattumanvarainen voimankäyttö, johon talebanien ohella myös Yhdysvallat ja Nato ovat syyllistyneet, on lisännyt tuntuvasti varsinkin viime aikoina siviiliuhrien määrää ja kasvattanut samalla vihaa koko kansainvälistä yhteisöä vastaan.

Afganistanin jälleenrakentaminen on kokenut mittavia takaiskuja, ja maa näyttää ajautuvan yhä syvemmälle sisällissodan kaltaiseen tilanteeseen. Kansainvälisestä yhteisöstä uhkaa

tulla sodan yksi osapuoli. Yhdysvaltain johto kuvittelee voivansa ratkaista yhä vaikeammaksi käyvän tilanteen sotilaallista voimaa lisäämällä.

Suomen hallitus on valmis Yhdysvaltain ja Naton toivomusten mukaisesti lisäämään sotilaallista panostustaan Afganistanissa. Ensi vaiheessa Suomi aikoo osallistua Afganistanin armeijan kouluttamiseen; mahdollisesti myös rintamaolosuhteissa.

Hallitus selvittää myös parhaillaan ns. johtovaltiovaluusta ottamista joko yhdessä Ruotsin kanssa tai omin voimin. Molemmissa tapauksissa suomalaissotilaiden määrää Afganistanissa lisättäisiin tuntuvasti. Päätös johtovaltiovaluusta tehtäneen viimeistään vuoden 2008 alkupuolella. Myös aseiden luovutusta Afganistanin armeijalle on selvitetty. Toistaiseksi maan armeijalle on toimitettu muuta kalustoa, mutta ei aseita.

Mikäli Suomi lisää sotilaallista läsnäoloaan Afganistanissa, todennäköisyys myös suomalaissotilaiden uusista tappioista kasvaa.

Ehdotus

Ehdotan, että eduskunta hyväksyy seuraavat perustelulausumat:

Eduskunta ei pidä aiheellisena lisätä suomalaissotilaiden määrää eikä muutakaan sotilaallista osallistumista Afganistanissa, mutta on valmis osallistumaan maan jälleenrakentamiseen muulla tavalla.

Eduskunta ei pidä tarkoituksenmukaisena sitä, että Suomi ottaisi Afganistanissa ns. johtovaltiovaluusta ja lisäisi samalla tuntuvasti maassa olevien sotilaidensa määrää.

Eriävä mielipide

PuVL 5/2007 vp — VNS 2/2007 vp

Helsingissä 27 päivänä marraskuuta 2007

Jaakko Laakso /vas